

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

04.07.2023

с. Старое Дрожжаное

КАРАР

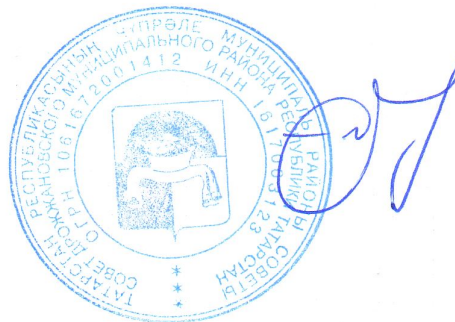
№ 26

Органда, оешмада файдаланыла торган мәгълүмат системаларында критик житешсезлекләрне ачыклау, анализлау һәм бетерү буенча регламентны раслау турында

Россия ФСТЭК тарафыннан 2023 елның 17 маендагы расланган органда (оешмада) житешсезлекләр белән идарә итү процессын оештыру житекчелеге нигезендә һәм Россия ФСТЭК тарафыннан 2022 елның 28 октябрэндәге расланган программа, программа-аппарат чараларының критик житешсезлекләр дәрәжәсен бәяләү методикасы нигезендә **КАРАР БИРӘМ:**

1. Органда, оешмада файдаланыла торган мәгълүмати системаларда критик житешсезлекләрне ачыклау, анализлау һәм бетерү буенча регламентны расларга.
2. Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы жирле үзидарә органнарына, муниципаль учреждениеләргә үз эшчәнлекләрен гамәлгә ашырганда оешмада файдаланыла торган мәгълүмати системалардагы критик житешсезлекләрне ачыклау, анализлау һәм бетерү буенча регламентына таянырга.
3. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетына йөкләргә.

Чүпрәле муниципаль
районы Башлыгы

М.Р. Гафаров

Органда, оешмада файдаланыла торган мәгълүмат системаларында критик
житешсезлекләрен ачыклау, анализлау һәм бетерү буенча регламент

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1.1. Органда, оешмада файдаланыла торган мәгълүмати системаларда (алга таба – ис) критик житешсезлекләрен ачыклау, анализлау һәм бетерү буенча элекке Регламент (алга таба – Регламент) Россия Федерациясенең техник һәм экспорт контроле буенча федераль хезмәте тарафыннан 2023 елның 17 маенда расланган органда (оешмада) житешсезлекләр белән идарә итү процессын оештыру һәм Россия Федерациясенең техник һәм экспорт контроле буенча федераль хезмәте тарафыннан 2022 елның 28 октябрәндәге расланган программа, программа-аппарат чараларының тәнкыйтьчеләге дәрәжәсен бәяләү методикасы нигезендә эшләнгән.

1.2. Элекке Регламент дәүләт МСында булган мәгълүматны яклау турындагы таләпләр, шулай ук Россия Федерациясенең техник һәм экспорт контроле буенча федераль хезмәтенең башка норматив хокукый актлары һәм методик документлары нигезендә мәгълүмати системаларның программа, программа-аппарат чараларының житешсезлекләрен ачыклау, анализлау һәм бетерү чараларын кабул иткәндә мәгълүмат системалары операторлары тарафыннан кулланылырга тиеш.

1.3. Мәгълүматны сертификацияләнгән программа, программа-аппарат чараларында житешсезлекләрен ачыклау, анализлау һәм бетерү өстенлекле тәртиптә тәмин ителә һәм аларда эксплуатацияләү документациясе нигезендә, шулай ук эзерләүче тәкъдимнәре белән гамәлгә ашырыла.

1.4. Регламентта «Мәгълүматны яклау. Төп терминнар һәм билгеләмәләр», ГОСТ Р 56545-2015 «Мәгълүматны яклау. Мәгълүмати системаларның житешсезлекләре. Житешсезлекләрен тасвирлау кагыйдәләре», ГОСТ Р 56546-2015 «Мәгълүматны яклау» Мәгълүмати системаларның житешсезлекләре. Мәгълүмати системаларның житешсезлекләрен классификацияләү» мәгълүматны яклау һәм мәгълүмати иминлекне тәмин итү өлкәсендә башка милли стандартлар билгеләнгән терминнары һәм билгеләмәләре кулланыла.

Регламентның максатлары булып:

- Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте башкарма органнары һәм Татарстан Республикасында жирле үзидарә органнары эшчәнлеген координацияләү;

- органнарның (оешмаларның) эшләү үзенчәлекләрен исәпкә алып, зәгыйфьлекләр белән идарә итү буенча жентекле регламентлар һәм стандартлар эшләү өчен нигез булдыру;

- органнарның (оешмаларның) структур бүлекчәләре арасында куркынычлыкларны бетерү мәсьәләләре буенча үзара хезмәттәшлекне оештыру.

2. ПРОГРАММА, ПРОГРАММА-АППАРАТ ЧАРАЛАРЫНЫҢ КРИТИК ЖИТЕШСЕЗЛЕКЛӨРЕН АЧЫКЛАУ ТӘРТИБЕ

2.1. МС түбәндәге төр куркынычлыкларны ачыкларга тиеш:

- МС һәм аның мәгълүматны саклау системасы (алга таба - МСС) программа белән тәмин итүнең житешсезлекләре һәм (яисә) хаталары.

- МС аппарат чараларының, шул исәптән мәгълүматны саклау аппарат чараларының кимчелекләре.

- оештыру-техник кимчелекләре.

2.2. МС куркынычсызлык администраторы һәм ис система администраторлары МС куркынычсызлыгын ачыклау, анализлау һәм бетерү буенча чараларны турыдан-туры башкаручылар булып тора.

Житешсезлекләрне мониторинглау һәм аларның кулланылышын бәяләү этабында тышкы һәм эчке чыганақлардан алына торган мәгълүматлар нигезендә житешсезлекләр ачыклана һәм аларны алга таба эшкәртү буенча карарлар кабул ителә.

Житешсезлекләр белән идарә итү процессы барлык МС органы (оешма) өчен оештырыла һәм зәгыйфьлекләр һәм МС объектлары турындагы белешмәләрне даими һәм туктаусыз актуальләштерүне күздә тотарга тиеш. Житешсезлек статусын үзгәрткәндә (МСка карата куллану, төзәтүләр, критиклык) аларны бетерү ысуллары төзәтелергә тиеш.

Житешсезлекләр белән идарә итү процессы башка процесс һәм орган (оешма) эшчәнлегенә процедуралары белән бәйлә:

- мәгълүмати иминлекне мониторинглау - мәгълүматның иминлеген бозуларны, мәгълүмат һәм зәгыйфьлекләренә куркынычсызлыгына янауларны ачыклау максатыннан, куркынычсызлык вакыйгаларын һәм башка мәгълүматларны теркәү нәтижәләрен даими күзәтү һәм анализлау процессы;

- иминлекне бәяләү - МС органнарына (оешмага) компьютер һөжүмнәрен гамәлгә ашыру өчен ачыкланган куркынычлыкларны куллану мөмкинлеген анализлау;

- мәгълүматның иминлегенә куркыныч янавын бәяләү - МС органында (оешмада) барлыкка килергә мөмкин булган янауларның актуальлеген ачыклау һәм бәяләү;

- конфигурация белән идарә итү - программа һәм программа-аппарат тәмин ителешен үзгәртүне, составын һәм көйләүне тикшереп тору;

- яңартулар белән идарә итү - органда (оешмада) программа тәмин ителешен сатып алу, анализлау һәм яңартуны жәелдерү;

- мәгълүматны яклауның компенсацияләүче чараларын куллану - мәгълүматны яклау буенча таләпләр нигезендә гамәлгә ашырылырга тиешле мәгълүматны яклауның аерым чаралары алмашка кулланыла торган мәгълүматны яклау чараларын эшләү һәм куллану, аларны куллану мөмкин булмауга бәйлә рәвештә.

Куркынычсызлык администраторлары тарафыннан программа, программа-аппарат чараларында ачыкланган куркынычсызлыкларны бетерү кирәклегенә турында нигезле карар кабул итү максатларында бәяләнә.

Куркынычлыктарның критиклыгын билгеләү өчен башлангыч мәгълүматлар булып:

- Россия Федерациясенең техник һәм экспорт контроле буенча федераль хезмәте (bdu.fstec.ru) мәгълүматының куркынычсызлыгына куркыныч янаган программа тәминатының, программа-аппарат чараларының житешсез яклары базасы, шулай ук кайбер кимчелекләр турында белешмәләр булган башка чыганаклар;

- мәгълүмати иминлек өлкәсендә программа тәмин ителешен, программа-аппарат чараларын һәм тикшеренүчеләрне эшләүчеләрнең рәсми мәгълүмат ресурслары;

- инвентаризация нәтижәләре буенча алынган һәм (яисә) мәгълүмати системалар документларында китерелгән мәгълүмати системаларның составы һәм архитектурасы турында белешмәләр;

- оператор үткәргән мәгълүмати системаларның сакланышын контрольдә тоту нәтижәләре.

Югарыда күрсәтелгән күрсәткечләр МС эшли торган эшчәнлек өлкәсендәге үзенчәлекләрне исәпкә алып аныкланырга яисә тулыландырырга мөмкин.

Программа, программа-аппарат чараларының житешсезлек дәрәжәсен бәяләү иминлек администраторлары тарафыннан уздырыла.

Программа, программа-аппарат чараларының житешсезлек дәрәжәсен конкрет МСна карата бәяли:

- житешсезлеккә дучар булган программа, программа-аппарат чараларын билгеләү;

- житешсезлеккә дучар ителгән программа, программа-аппарат чараларын урнаштыру урынының мәгълүмат системасында (мәсәлән, система периметрында, системаның эчке сегментында, тәнкыйть процессларын (бизнес-процессларны) һәм МСның башка сегментларын гамәлгә ашырганда) билгеләү;

- программа, программа-аппарат чараларының житешсезлек дәрәжәсен исәпләү.

3. ПРОГРАММА, ПРОГРАММА-АППАРАТ ЧАРАЛАРЫНЫҢ КРИТИК ЖИТЕШСЕЗЛЕКЛӘРЕН АНАЛИЗЛАУ ТӘРТИБЕ

Житешсезлекләрне анализлау этабында МС органына (оешмага) карата житешсезлекнең критик дәрәжәсе билгеләнә һәм түбәндәге чыганаклардагы мәгълүматлар нигезендә житешсезлекләр ачыклана:

а) эчке чыганаклар:

- мәгълүмат инфраструктурасы белән идарә итү системалары (алга таба - ИТ-инфраструктура);

- конфигурацияләр белән идарә итүнең мәгълүматлар базалары;

- МС документациясе;

- органнар (оешмалар) белемнәренә электрон базалары;

б) Россия Федерациясенең техник һәм экспорт контроле буенча федераль хезмәте мәгълүмат куркынычсызлыгына куркыныч янаган мәгълүматлар базасы (алга таба - БДУ);

в) тышкы чыганаклар:

- мэгълүм житешсезлекләр турында белешмәләр булган мэгълүматлар базалары;

- мэгълүмати иминлек өлкәсендә программа һәм программа-аппарат чараларын эшләүчеләрнең һәм тикшеренүчеләрнең рәсми мэгълүмат ресурслары.

Мэгълүматлар чыганаclarы органның (оешманың) эшләү үзенчәлекләрен исәпкә алып аныкланырга яисә тулыланырга мөмкин.

Житешсезлекләрне анализлау һәм аларның кулланылышын бәяләү этабында 3.1 нче таблицادا китерелгән операцияләр башкарыла.

3.1 нче таблица

№ п / п	Операциянең исеме	Операциянең тасвирламасы
1	Житешсезлек турында мэгълүматны анализлау	Актуаль һәм потенциал куркынычлыкларны эзләү һәм аларның органның (оешманың) мэгълүмати системаларына кулланылышын бәяләү максатыннан төрле чыганаclarдан алынган мэгълүматны анализлау. Жыелган куркынычлык турында мэгълүматны туплау һәм корреляцияләү
2	Житешсезлек кулланылышын бәяләү	Мэгълүмат системалары объектлары һәм аларның торышы турында мэгълүмат нигезендә, алга таба эшкәртүне таләп итмәгән (кирәкмәгән куркынычлыкларны) куркынычлыкларны билгеләү максатыннан, куркынычлыкның органның (оешманың) мэгълүмат системаларына кулланылуы билгеләнә. Куркынычсызлыкның кулланылышын бәяләү түбәндәге очраclarда башкарыла: «Конфигурация белән идарә итү» процессы кысаларында конфигурацияләр идарәсендәге мэгълүматлар базасыннан алынган ИТ-инфраструктура турындагы белешмәләрне анализлау нигезендә; «Куркынычны бәяләү» процессы кысаларында янауларны модельләштерү нәтижәсендә алынган ихтимал объектлар турындагы белешмәләрне анализлау нигезендә; якланганлыкны бәяләү нәтижәләре буенча
3	Өстәмә мэгълүмат алуга карарлар кабул итү	Житешсезлек турында өстәмә мэгълүмат сорату (объектларны сканлаштыру, якланганлыкны бәяләү), әгәр булган мэгълүматлар житешсезлекләр белән идарә итү буенча карарлар кабул итү өчен житәрлек булмаса
4	Объектларны сканерлауга бурыч кую	Мэгълүмати системалар объектларын булган мэгълүматларның житмәве яисә актуальгә булмаган очракта, шулай ук соңгы сканердан соң куркынычсызлык турында мэгълүмат алган очракта, планнан тыш сканерлауга сорау
5	Объектларны сканерлау	Автоматлаштырылган куркынычсызлык анализы системалары ярдәмендә куркынычсызлык һәм кимчелекләр эзләү. Объектларны һәм сканерлау вакытын сайлау, кызыксынган бүлекчәләргә (мәсәлән, ситуация үзәгенә, ИТ бүлекчәләренә) Сканерлау үткәрү турында хәбәр итү һәм сайланган объектларны куркынычсызлык өчен алга таба Сканерлау
6	Куркынычсызлыкны бәяләү	Мэгълүмат системаларына куркынычлыкны куллану мөмкинлеген эксперт бәяләү. Сакланганлыкны бәяләү барышында, куркынычсызны эксплуатацияләү чарасыннан файдаланып, орган (оешма) мэгълүмат системаларында йомшаклыкны эксплуатацияләү мөмкинлеген, шул исәптән, мэгълүматтан рөхсәт ителмәгән файдалана алу (йогынты ясау) омтылышын аның мэгълүматны яклау системасын аның

	мәгълүмат системасын читләтеп узуга карата тестлаштыру (тестлаштыру) барышында тикшерү гамәлгә ашырыла
--	--

3.1. нче таблица нигезендә органда (оешмада) операцияләрнең атамасын, операцияләрне, башкаручыларны, дәвамлылыгын, керү һәм ял күрсәткечләрән үз эченә алган операцияләрнең жентекле тасвирламасы эшләнәргә тиеш. Операцияләрнең жентекле тасвирламасы орган (оешма) мәгълүматларын саклау буенча оештыру-идарә итү документларына кертелә.

4. ПРОГРАММА, ПРОГРАММА-АППАРАТ ЧАРАЛАРЫНЫҢ КРИТИК ЖИТЕШСЕЗЛЕКЛӘРЕН БЕТЕРҮ ТӘРТИБЕ

4.1. Житешсезлекләрне бетерү ысулларын һәм өстенлекләрән билгеләү этабында житешсезлекне бетерү өстенлеге билгеләнә һәм аларны бетерү ысуллары сайлана: мәгълүматны яклауның программа тәэмин ителешен яңарту һәм (яисә) компенсацияләүче чараларын куллану, шулай ук ачыкланган житешсезлекләрдән файдалану (эксплуатацияләү) мөмкинлеген юкка чыгаруга юнәлдерелгән чаралар күрелә.

Житешсезлекләрне бетерү методларын һәм өстенлекләрән билгеләү этабында түбәндәге бурычлар хәл ителә:

- житешсезлекләрне бетерү өстенлеген билгеләү;
- житешсезлекләрне бетерү ысулларын сайлау;
- мәгълүматны компенсацияләүче чараларны программа белән тәэмин итүне яңарту һәм (яисә) куллану.

Житешсезлекләрне бетерү методларын һәм өстенлекләрән билгеләү этабында 4.1 нче таблицада китерелгән операцияләр башкарыла.

4.1 нче таблица

№ п / п	Операциянең исеме	Операциянең тасвирламасы
1	Житешсезлекләрне бетерү өстенлеген билгеләү	Куркынычлыкларны бәяләү этабында куркынычлыкларның критиклыгын исәпләү нәтижеләренә ярашлы рәвештә куркынычлыкларны бетерү өстенлеген билгеләү (4 этап)
2	Житешсезлекләрне бетерү ысулларын билгеләү	Куркынычсызлыкны бетерү ысулын сайлау: мәгълүматны яңарту яки компенсацияләү чараларын куллану
3	Яңартуларны ашыгычлы урнаштыру турында карар кабул итү	Тәнкыйть куркынычсызлык ачыкланганда, куркынычсызлыкка дучар булган мәгълүмати системалар объектларын программа белән тәэмин итүне тиз арада яңарту турында карар кабул ителәргә мөмкин
4	Яңартуны ашыгычлы урнаштыру өчен гариза язу	Вакытлыча яңарту жайланмасына заявка ИТ бүлек житәкчесенә килештерүгә жибәрелә.
5	Мәгълүматны саклауның компенсация чараларын ашыгыч гамәлгә ашыру турында карар кабул итү	Тәнкыйть куркынычсызлык ачыкланганда, яңартылу урнаштырганчы вакытлыча хәл итү сыйфатында мәгълүматны яклауның компенсацияләүче чараларын ашыгыч гамәлгә ашыру турында карар кабул ителәргә мөмкин

6	Яңарту урнаштыру өчен гариза төзү	Заявка элге куркынычсызлыкны бетерү өчен яңарту жайланмасы планлаштырылмаган очракта төзелә.
7	Мәгълүматны компенсацияләүче чараларны гамәлгә ашыруга гариза биру	Мәгълүматны яклауның компенсацияләүче чараларын гамәлгә ашыруга заявка яңарту урнаштыру мөмкинлеге булмаганда, шулай ук куркынычсызлыкны бетерүгә кадәр чаралар күрү кирәк булган очракта төзелә.

4.1. нче таблица нигезендә органда (оешмада) операцияләрнең атамасын, операцияләрне, башкаручыларны, дәвамлылыгын, керү һәм ял күрсәткечләрен үз эченә алган операцияләрнең жентекле тасвирламасы эшләнәргә тиеш. Операцияләрнең жентекле тасвирламасы орган (оешма) мәгълүматларын саклау буенча оештыру-идарә итү документларына кертелә.

4.2. Житешсезлекләрне бетерү этабында мониторинг этабында ачыкланган зәгыйфьлекләрдән файдалану (файдалану) мөмкинлеген юкка чыгаруга яисә юкка чыгаруга юнәлдерелгән чаралар күрелә. Шул ук вакытта 4.2 нче таблицада күрсәтелгән операцияләр башкарыла.

4.2 нче таблица

№ п / п	Операциянең исеме	Операциянең тасвирламасы
1	ИТ бүлекчәсе житәкчеләге белән жайланманы килештерү	Программа тәминаты яңартуларын ашыгыч урнаштыру ИТ бүлекчәсе житәкчеләге белән алдан килештерелә
2	Яңартуны тестлаштыру	Программа, программа-аппарат чараларын, шул исәптән сәяси баннерларны, лозунгларны, чакыруларны һәм башка хокукка каршы мәгълүматны (алга таба - декларацияләnmәгән мөмкинлекләр) эшләүче потенциал куркыныч функциональ мөмкинлекләрне ачыклау
3	Тест сегментында яңартуны урнаштыру	Мәгълүмати системаның сайлап алынган тест сегментында аларның яшәешенә йогынтысын билгеләү максатларында яңартуларны билгеләү
4	Яңарту урнаштыру турында карар кабул итү	Сайланган сегментта яңарту урнаштырудан тискәре йогынты ясалмаган очракта, системаны системада тарату турында карар кабул ителә. Сайланган сегментта яңарту жайланмасыннан тискәре йогынтыны ачыклаган очракта, яңартуның алга таба таралуы гамәлгә ашырылмый, шул ук вакытта йомшаклыкны нейтральләштерү өчен мәгълүматны яклауның компенсацияләүче чаралары кулланыла.
5	Яңарту урнаштыру	Яңартуны мәгълүмат системалары объектларына тарату
6	Яңарту урнаштыру планын формалаштыру	Яңартуларны ашыгыч урнаштыру кирәккә билгеләнмәгән куркынычлыклар планын Яңартулар урнаштыру барышында бетерелә. Яңартулар планын формалаштыру яңартулар урнаштыруга заявкаларны исәпкә алып башкарыла
7	Мәгълүматны саклауның компенсация чараларын эшләү һәм гамәлгә ашыру	Мәгълүмати системаларда мәгълүматны яклау таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиешле мәгълүматны яклауның аерым чараларына алмашка кулланыла торган мәгълүматны яклау чараларын эшләү һәм куллану, аларны урнаштыру мөмкин булмауга, яңарту жайланмасыннан тискәре йогынтыны табуга бәйле рәвештә, шулай ук чаралар күрү кирәк булган очракта, куркынычсызлыкны бетерүгә кадәр. Мәгълүматны яклауның

	компенсациялөүче чараларына түбэндөгөлөр керергэ мөмкин: мэгълүматны яклауны оештыру чаралары, мэгълүматны яклау чараларын көйлөү, куркынычсызлык вакыйгаларын анализлау, ИТ-инфраструктурага үзгөрешлөр керту
--	--

Программа һәм программа-аппарат чараларының яңартылуын тестлаштыру Россия ФСТЭК БДУ да тестлауның тиешле нәтижеләре булмаган очракта, оешмада, оешма карары буенча ИС та кулланыла торган тәнкыйть куркынычсызлыкны ачыклау, анализлау һәм бетерү буенча Регламент нигезендә гамәлгә ашырыла.

Тиешле белешмәләр булган очракта, программалы, программа-аппарат чараларын эшлөүчеләрнең куркынычсызлыгы бюллетеньнәрендә тәкъдим ителгән мэгълүматны компенсациялөү чаралары, шулай ук Россия ФСТЭК БДУ да бастырылган куркынычсызлык яклар тасвирламасында кулланылырга мөмкин.

Житешсезлекләрне бетерү буенча киңәш ителә торган сроклар:

- критик куркыныч дәрәжәсе 24 сәгатькә кадәр;
- югары куркыныч дәрәжәсе - 7 көнгә кадәр;
- уртача куркыныч дәрәжәсе - 4 атнага кадәр;
- куркынычлык дәрәжәсе түбән - 4 айга кадәр.

Мэгълүматны яклауның компенсациялөүче чараларын эшлөү һәм гамәлгә ашыру буенча подпроцессны үтәү кысаларында 4.3 нче таблицادا китерелгән операцияләр башкарыла.

4.3 нче таблица.

№ п / п	Операциянең исеме	Операциянең тасвирламасы
1	Мэгълүматны саклау чараларын һәм аларны гамәлгә ашыру өчен жаваплыларны билгеләү	Куркынычлыкны нейтральләштерү яки аны эксплуатацияләүдән мөмкин булган тискәре нәтижеләрне киметү өчен кирәкле мэгълүматны саклауның компенсация чараларын билгеләү. Элеге операцияне үтәү барышында сайлап алынган мэгълүматны яклау чараларын гамәлгә ашыру өчен кирәк булган хезмәткәрләр билгеләнергә тиеш.
2	Хезмәткәрләрне жәлеп итүне килештерү	Мэгълүматны компенсациялөү чараларын гамәлгә ашыру өчен башка бүлекчәләр хезмәткәрләрен жәлеп итү кирәк булган очракта, яклау бүлеге житәкчәсе аларны тиешле бүлекчәләр житәкчәләре белән жәлеп итүне килештерә.
3	Мэгълүматны саклауның оештыру чараларын гамәлгә ашыру	Мэгълүматны яклауның оештыру чараларын гамәлгә ашыру: ИТ-инфраструктураны куллануны чикләү; саклау режимын оештыру (аерым алганда, техник чараларга керү мөмкинлеген чикләү); орган (оешма) персоналына мэгълүмат бирү һәм өйрәтү
4	Мэгълүматны саклау чараларын көйлөү	Мэгълүматны саклау чараларын кулланып компенсация чараларын гамәлгә ашыру мөмкинлеген бәяләү, мэгълүматны саклау чараларын сайлау (кәрәк булганда). Мэгълүматны яклау чараларын көйлөү эшләрен башкару
5	Куркынычсызлык вакыйгаларын анализлауны оештыру	Куркынычсызлык вакыйгаларын һәм башка мэгълүматларны теркәү нәтижеләрен даими күзәтү һәм анализлауны оештыру

6	IT-инфраструктурага үзгәрешләр кертү	IT-инфраструктурага үзгәрешләр кертү программа һәм программа-аппарат чаралары конфигурациясенә үзгәрешләр кертү буенча гамәлләрне үз эченә ала (шул исәптән, бетерү (эксплуатациядән чыгару))
---	--------------------------------------	---

4.2 һәм 4.3 нче таблицалар нигезендә органда (оешмада) операцияләрнен атамасын, операцияләрне, башкаручыларны тасвирлауны, дәвамлылыгын, керү һәм ял күрсәткечләрне үз эченә алган операцияләрнең жентекле тасвирламасы эшләнәргә тиеш.

Операцияләрнең жентекле тасвирламасы орган (оешма) мәгълүматларын саклау буенча оештыру-идарә итү документларына кертелә.

Программа, программа-аппарат чараларының яңарышларын алу, урнаштыру һәм тест үткөрү мөмкин булмаган очракта мәгълүматны яклауның компенсацияләү чаралары күрелә.

Мәгълүматны саклау буенча компенсация чараларын сайлау оператор тарафыннан архитектураны һәм ИС эшчәнлегә үзгәрткәнчә, шулай ук программа, программа-аппарат чараларының куркынычсызлыгын эксплуатацияләү ысулларын исәпкә алып башкарыла.

Житешсезлекләрне эксплуатацияләү мөмкинлеген булдырмауга юнәлтелгән оештыру һәм техник чаралар түбәндәгеләр булырга мөмкин:

- үтәлүе ачыкланган житешсезлекләрне эксплуатацияләүгә ярдәм итәргә мөмкин булган МС кимчелекле компонентларының конфигурациясен үзгәртү, шул исәптән аларның функцияләрне керү мөмкинлеген бирү өлешендә;

- житешсезлекле программа, программа-аппарат чараларыннан файдалану яки аларны эшләү режимына күчү, ачыкланган житешсезлекләрдән файдалануга бәйлә функцияләрне үтәүне чикли торган (мәсәлән, кимчелекле хезмәтләрне һәм челтәр беркетмәләрен сүндерү) режимын чикләү;

- серверларны, телекоммуникация жиһазларын һәм элемент каналларын резервлауны да кертеп, МС компонентларын резервлау;

- МСда житешсезлекләрдән файдалану билгеләрен ачыклауны тәэмин итүче мәгълүматны яклау чараларының хәлиткеч кагыйдәләрен, сигнатурлардан файдалану;

- мәгълүмати куркынычсызлыкны мониторинглау һәм житешсезлекләрне файдалану мөмкинлегенә бәйлә рәвештә МСда мәгълүматның куркынычсызлык вакыйгаларын ачыклау.

Гомуми бүлек начальнигы:

Г. Ф. Хәлиуллов